

KİLİS

Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası

Mart 2024

TGA

TÜRKİYE TURİZM
TANITIM VE GELİŞTİRME
AJANSI

KİLİS

Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası

19 MART 2024

Katkıda Bulunanlar:

Prof. Dr. Bilgehan Gülcan

Prof. Dr. Muharrem Tuna

Doç. Dr. Halil Burak Sakal

Öğr. Gör. Ferzan Aktaş

Sosyal ve Stratejik Çalışmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi katkılarıyla hazırlanmıştır.

Kapadokya Üniversitesi

50420 Mustafapaşa, Ürgüp, Nevşehir

İÇERİK

1.	GİRİŞ	1
2.	Küresel Turizmin Analizi ve Hedefler	2
3.	Türkiye Turizminin Analizi ve Ulusal Hedefler	2
4.	Kilis Turizm Analizi	3
4.1.	İlin Ziyaretçi Analizi ve Hedefi	3
4.2.	İlin Turizm Gelir Analizi ve Hedefi	4
4.3.	İlin Konaklama Analizi ve Hedefi	4
4.4.	İlin Mevsimsellik Durum Analizi	5
4.5.	İlin Turizm Türleri Analizi	6
5.	Destinasyon Risk Analizi	7
6.	Rekabet Analizi ve Rekabet Gücünü Artırma	8
7.	Sürdürülebilir Turizm Uygulamalarını Geliştirme	8
8.	Gastronomi Kaynaklarını Etkin Kullanma	9
9.	Dijitalleşme ve Akıllı Turizm Uygulamalarını Etkili Kullanma	10
10.	Tematik Rotalar Geliştirme	11
11.	Kent Peyzajını Düzenleme ve Rekreatif Alanları Artırma	12
12.	Deneyimsel Turizm Uygulamalarını Artırma	12
13.	Nitelikli Hediyelik Eşya Envanterini Geliştirme	13
14.	Tescilli Yapıları Turizmde Etkin Kullanma	14
15.	Kilis'e Özgü Yöresel Lezzetlerin Görünürlüğünü Artırma	14
16.	Kent Kimliğine Uygun Rekreatif Sokak Yaratma	15
17.	Zeytinyağı Müzesi ve Zeytinyağı Tadım Noktaları Oluşturma	15
18.	Turizme Yönelik Yerel Farkındalığı Artırma ve Nitelikli Personel Gelişimini Destekleme	15
19.	Resul Osman Dağı Merkezli Sürdürülebilir Konaklama Tesisi Planlama	16
20.	Ravanda Kalesi'ni Turizmde Görünür Hâle Getirme	16
21.	Kilis'in Dijital Görünürlüğünü Artırma ve Mobil Aplikasyonları Geliştirme	17
22.	Söğütlüdere Tesisi Mesire Alanını Yeniden Tasarlama	17
23.	Kilis Ritüelistik Yemekler Etkinliği Geliştirme	17
24.	Oylum Höyük'teki Kazı Çalışmalarının Desteklenmesi ve Heykelcilik Atölye Alanı Oluşturma	18
25.	Sahabe Mezarları ve Türbelerini İnanç Turizminde Görünür Hâle Getirme	18
26.	Etkili Bir Turizm Yönetimi Oluşturma ve Tanıtımda Bütünleşik Yaklaşımı Benimseme	19

1. GİRİŞ

Kilis; Bizans, Selçuklu, Osmanlı ve Mezopotamya uygarlıklarından izler taşıyan, tarih ve kültür kentidir. Kültürel zenginliği ve tarihî yapılarıyla öne çıkmaktadır. Orta Asya ve Akdeniz mutfaklarının ortak noktası olarak dikkat çeken Kilis mutfağı, önemli yöresel lezzetlere sahiptir. Ravanda Kalesi, Kilis tava, Oylum Höyüğü ve Kuru Kastel şehrini simgeleri durumundadır.

Kilis Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası, ilin kaynak potansiyelini hesaba katarak başta somut ve somut olmayan miras varlıklarına dayalı kültür turizmi olmak üzere gastronomi ve inanç turizmi gibi turizm türlerinde Türkiye turizminde marka değeri yaratma potansiyeli yüksek olan Kilis'e yönelik özet biçimde ve odaklı bir yaklaşımla hazırlanmıştır. Yol Haritası, Covid-19 salgını sürecinde ortaya çıkan, yeni turizm eğilimleri dikkate alınarak güncellenen Türkiye Turizm Ana Planı kapsamında ortaya konan amaç ve hedeflerle uyumlu biçimde hazırlanmış ve Kilis'in turizmde kısa ve orta vadede hızlı sonuç alınabilecek öncelikli başlıkları ortaya koymayı amaç edinmiştir.

Kilis; 2023 yılında 3.897 yabancı, 18.074 yerli olmak üzere toplam 21.971 turisti konaklama tesislerinde ağırlamıştır. Bu faaliyetle elde edilen gelir ise yabancı turist için yaklaşık 660 bin ABD doları, yerli turist için 2,5 milyon ABD doları olmak üzere yaklaşık toplam 3,2 milyon ABD dolarıdır. Aynı yılda ortalama geceleme 1,78 gün olarak gerçekleşirken, ortalama tesis doluluk oranı ise yüzde 42 olarak hesaplanmıştır. Söz konusu veriler, ilin potansiyeli göz önüne alındığında Kilis'in Türkiye turizmine katkısının daha fazla artırılabilirliğini göstermektedir.

Kilis Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası kapsamında ilin tesise geliste 2028 yılı turist sayısı hedefi, yabancı turist için yaklaşık 9 bin kişi ve yerli turist için 27 bin kişi olmak üzere toplamda yaklaşık 36 bin kişi; turizm geliri hedefi ise yabancı turist için yaklaşık 2 milyon ABD doları ve yerli turist için 6,2 milyon ABD doları olmak üzere toplamda yaklaşık 8,2 milyon ABD doları olarak tespit edilmiştir. Bu hedeflere ulaşabilmesine destek olacak ve kısa ve orta vadede sonuçlanabilecek eylem önerileri, *Kilis Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası*'nda ortaya konmuştur.

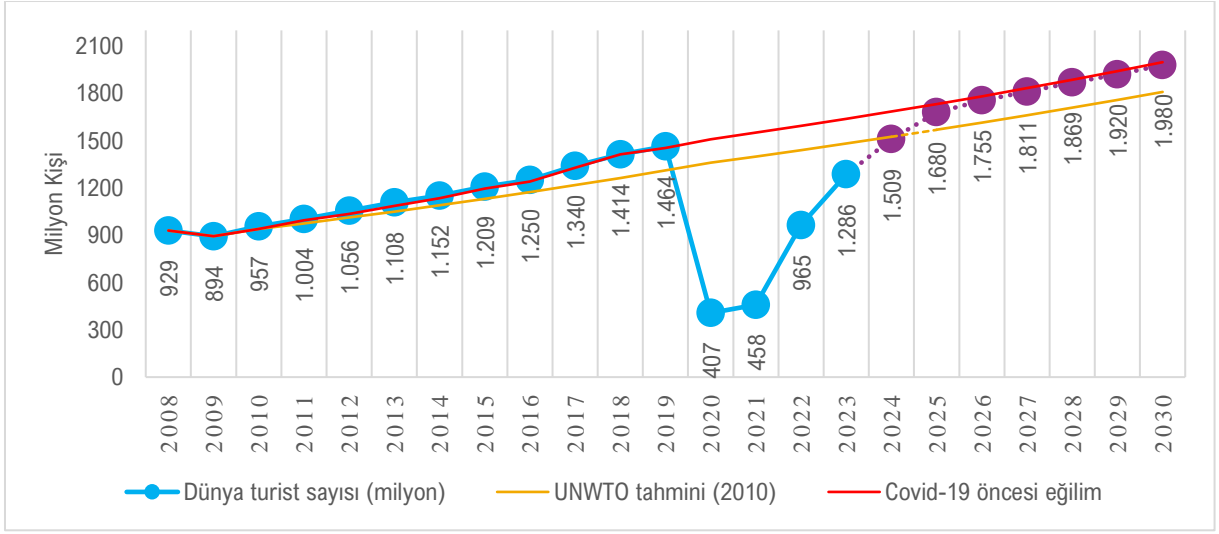
Bir destinasyonun turistik cazibesini koruyarak turizm gelirlerini sürdürebilmesi ve artırabilmesi, turizm kaynakları ve bu kaynakları turizm ürünü olarak sunmadaki gücüne bağlıdır. Günümüzde turizmdeki rekabet gücü gelen ziyaretçi sayısı, gelir, yatak kapasitesi, lüks otellerin sayısı gibi nicel veriler yanında yerine konamayacak doğal, beşerî ve kültürel kaynakların sürdürülebilir yönetimi ve risklere karşı dayanıklılığı ile ölçülmektedir. Buradan hareketle, *Kilis Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası*, sürdürülebilirlik ve dayanıklılık kavramları ilke ve yaklaşımı ile hazırlanmıştır.

Yol Haritası hazırlık sürecinde Kilis İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu paydaşları ile 27.02.2024 tarihinde çevrim içi arama konferansı gerçekleştirilmiş ve ile özel, öncelikli geliştirme başlıkları ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca İl Kültür ve Turizm Müdürlüğüne dağıtımı yapılan ve önceden hazırlanmış İl Politika Tespit Formu ve İl Risk Analiz Anketi olmak üzere iki adet anket formu da il paydaşlarına elektronik ortamda iletilmiş ve sonuçları analiz edilerek metne eklenmiştir. Bu kapsamda *Kilis Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası*, ilin destinasyon yönetim sorumluluğunu üstlenen Kilis Tanıtım ve Geliştirme Kurulu için sürdürülebilir, rekabetçi ve gelir etkisi yüksek turizm gelişimini destekleyen başlıklarla kısa vadeli bir eylem rehberi niteliğindedir.

2. Küresel Turizmin Analizi ve Hedefler

2019 yılında dünya genelindeki turist sayısı, 1,47 milyar kişi ve 1,49 trilyon ABD doları ile rekor düzeye ulaşmıştır. Ancak 2020-2021 yıllarında yaşanan Covid-19 salgını, turizm faaliyetlerini dünya çapında durma noktasına getirmiştir. Salgın sonrası dönemde küresel turizm hacminin 2019 yılı seviyelerine dönmesinin ancak 2025 yılını bulması beklenmektedir (Şekil 2.1.).

Kasım 2023 tarihli uluslararası istatistikler, 2023 yılında uluslararası turizm faaliyetlerine toplam 1 milyar 299 milyar kişinin katıldığını, aynı yıldaki uluslararası turizm gelirlerinin ise 1 trilyon 262 milyar ABD dolarına ulaştığını göstermektedir. Buna göre 2023 yılında uluslararası turist sayısında bir önceki yıla göre yaklaşık yüzde 35 artış gerçekleşirken, Avrupa kıtasının uluslararası turizmdeki toplam pazar payı yüzde 63,78; Türkiye'nin uluslararası turist sayısından aldığı pay yüzde 5,6 ve uluslararası turizm gelirinden aldığı pay ise yüzde 5 olarak gerçekleşmiştir.

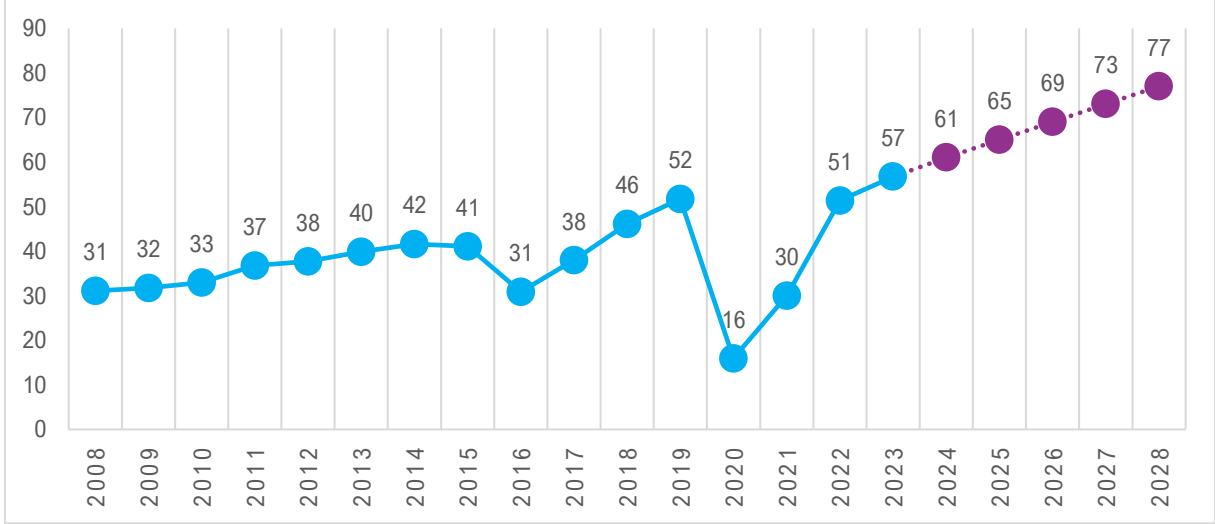
Şekil 2.1. Küresel turist sayıları (milyon kişi): gerçekleştirmeler ve tahminler

Kaynak: UNWTO Ocak 2024; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. Tahminler 2024 yılından başlamakta olup tahminler yapılırken UNWTO baz senaryosu, Avrupa Seyahat Komisyonu öngörülleri ve uluslararası kuruluşların dünya ekonomisine yönelik büyüme beklentileri esas alınmıştır. 2025-2030 dönemi için Kapadokya Üniversitesi tarafından yapılan tahminler kullanılmıştır.

3. Türkiye Turizminin Analizi ve Ulusal Hedefler

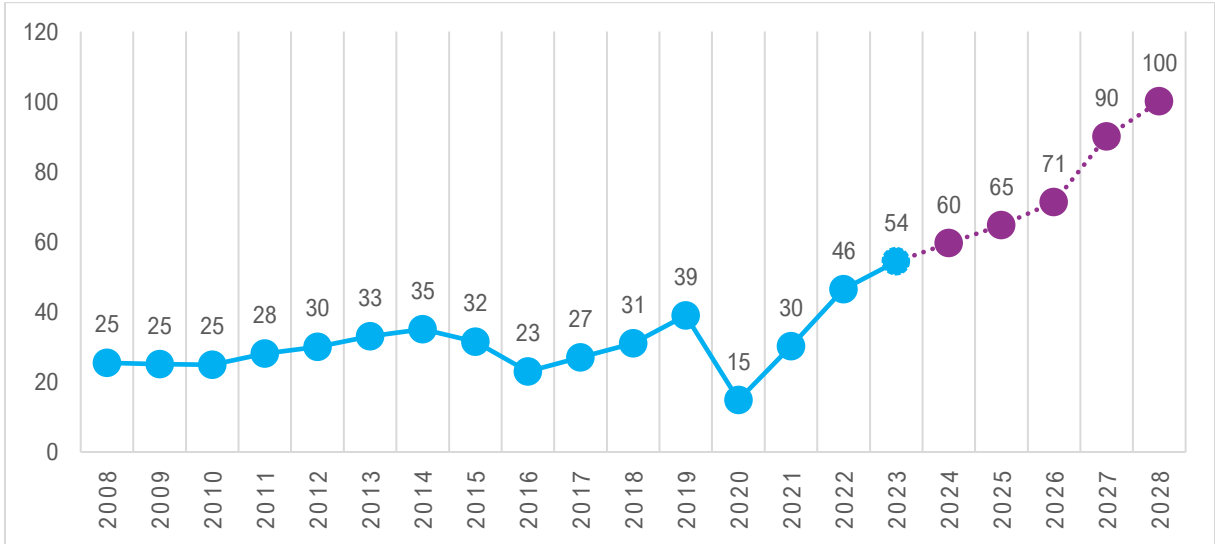
Önemli bir küresel turizm ülkesi olan Türkiye'de, turizm sektörünün gayri safi yurt içi hasılasına doğrudan ve dolaylı katkısı, uzun yıllar ortalamasına göre yaklaşık yüzde 11 seviyesindedir. Covid-19 salgını sonrası TGA tarafından yapılan etkili tanıtım, Güvenli Turizm Sertifika uygulaması ve Türkiye Sürdürülebilir Turizm Programı gibi yaratıcı politikalarla fark yaratan Türk turizmi, "V" çıkışı yakalayarak hızla toparlanmış ve 2023 yılı itibarıyla rekor düzeydeki rakamlara ulaşmıştır. 2023 yılında Türkiye; yaklaşık toplam 57 milyon turisti sayısına ve 54 milyar ABD doları gelire ulaşmıştır (Şekil 3.1. ve Şekil 3.2.).

Uyguladığı turizm stratejisi ve yenilikçi politikalar ile yakaladığı büyüme ivmesini devam ettirmeyi amaçlayan Türkiye, 2028 yılında toplam 77 milyon turisti ağırlamayı ve turizmden toplam 100 milyar ABD doları gelir elde etmeyi hedeflemektedir.

Şekil 3.1. Türkiye'nin yıllık ziyaretçi sayıları (milyon kişi): gerçekleştirmeler ve hedefler

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kapadokya Üniversitesi. Hedefler 2024 yılından başlamaktadır.

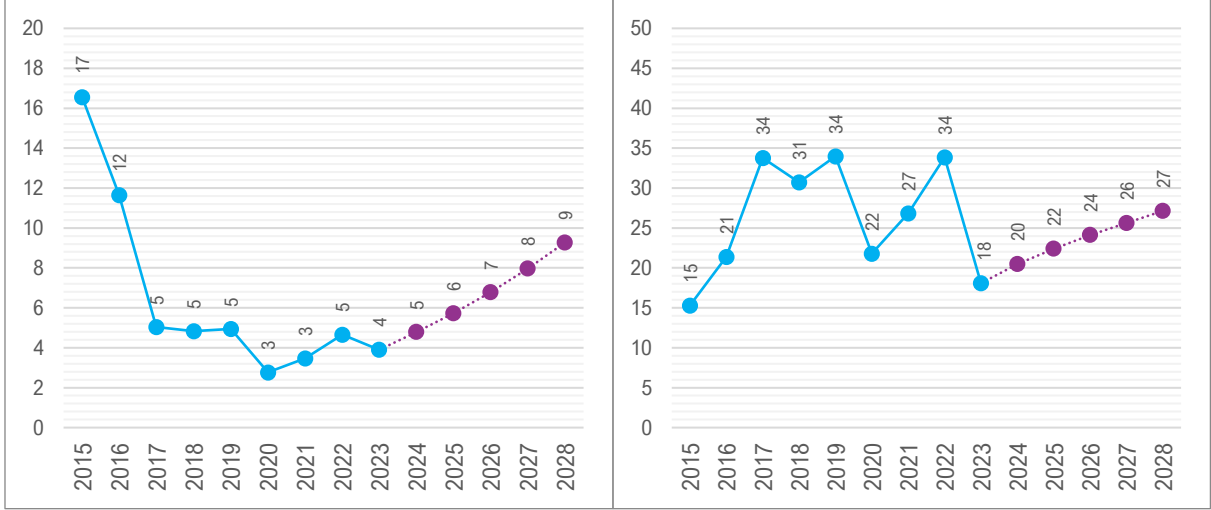
Şekil 3.2. Türkiye'nin turizm geliri (milyar ABD doları): gerçekleştirmeler ve hedefler

Kaynak: TÜİK, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kapadokya Üniversitesi. Hedefler 2024 yılından başlamaktadır.

4. Kilis Turizm Analizi

4.1. İlin Ziyaretçi Analizi ve Hedefi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı konaklama istatistiklerine göre 2023 yılında Kilis; 3.897 yabancı, 18.074 yerli olmak üzere yaklaşık toplam 21.971 turisti konaklama tesislerinde ağırlamıştır. Aynı yılda ortalama geceleme 1,78 gün olarak gerçekleşirken, ortalama tesis doluluk oranı ise yüzde 42 olarak hesaplanmıştır. İlin 2028 yılı hedefi, yabancı turist için yaklaşık 9 bin kişi ve yerli turist için yaklaşık 27 bin kişi olmak üzere toplamda yaklaşık 36 bin kişi olarak hesaplanmıştır (Şekil 4.1.1.).

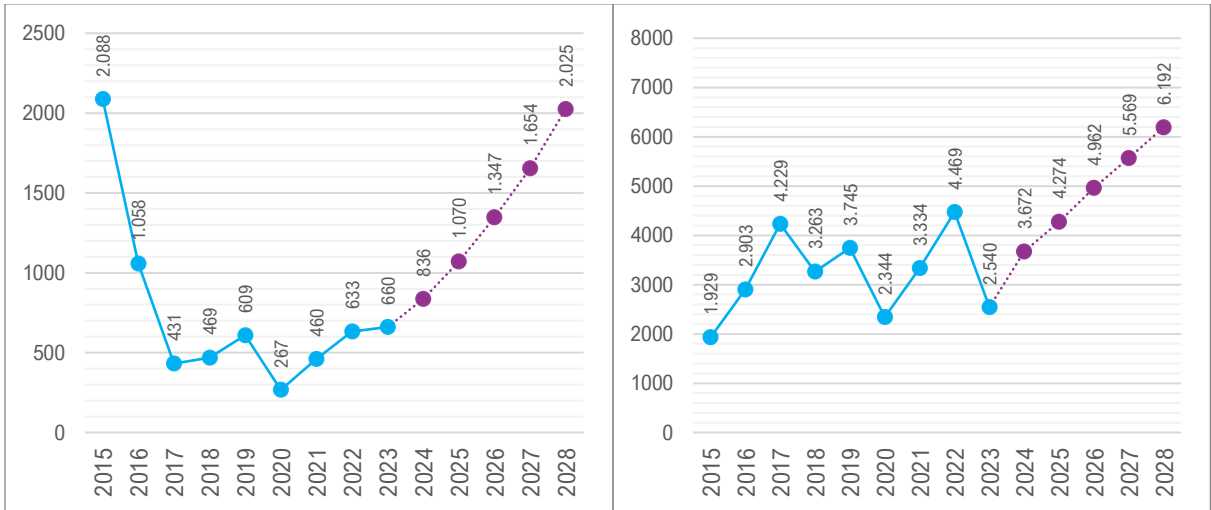
Şekil 4.1.1. Kilis'in ağırladığı yabancı (sol) ve yerli (sağ) turist sayısı ve tahminler (bin kişi)

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

4.2. İlin Turizm Gelir Analizi ve Hedefi

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanan turizm istatistikleri temel alınarak yapılan hesaplamalar, Kilis'in 2023 yılında yabancı turistlerden yaklaşık 660 bin ABD doları, yerli turistlerden yaklaşık 2,5 milyon ABD doları gelir elde ederek turizmden bir yıl içinde yaklaşık olarak toplam 3,2 milyon ABD doları gelir elde ettiğini göstermektedir (Şekil 4.2.1.).

Turizm gelirlerinde Kilis, 2028 yılı itibarıyla yabancı turistlerden yaklaşık 2 milyon ABD doları, yerli turistlerden ise 6,2 milyon ABD doları olmak üzere toplamda yaklaşık 8,2 milyon ABD doları gelir elde etme potansiyeline sahiptir.

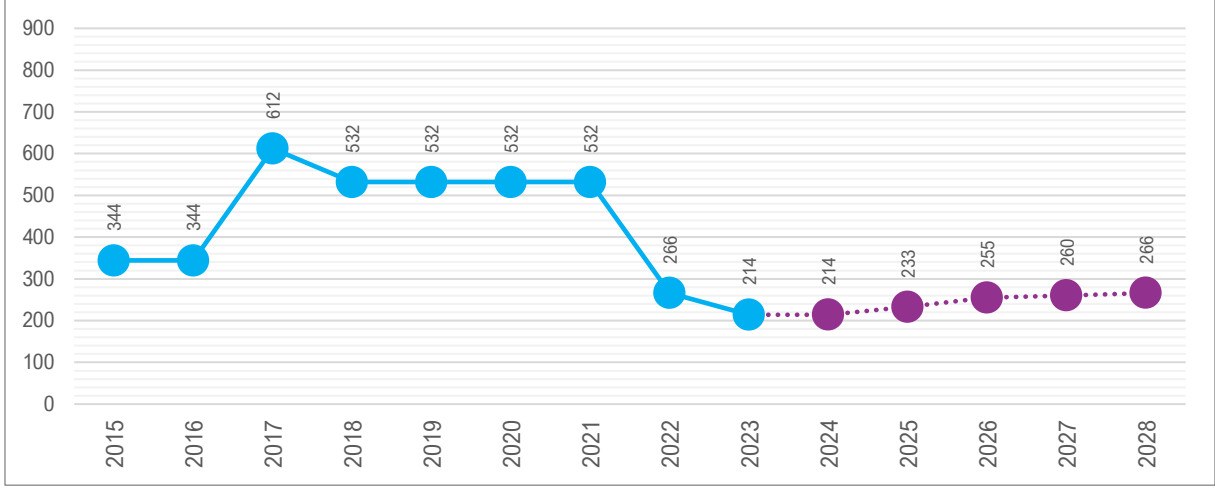

Şekil 4.2.1. Kilis'in yabancı (sol) ve yerli (sağ) turistlerden turizm geliri ve tahminler (bin ABD doları)

Kaynak: TÜİK, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kapadokya Üniversitesi.

4.3. İlin Konaklama Analizi ve Hedefi

Kilis'te 2023 yılı itibarıyla toplam 4 konaklama tesisi bulunmaktadır. Konaklama tesislerinin toplam yatak kapasitesi ise 214'tür. Tesis doluluk oranı yüzde 42 ve ortalama geceleme 1,78'dir. İlin mevcut istatistikleri incelendiğinde, mevcut ivmenin devam etmesi koşuluyla 2028 yılında yatak kapasitesinde yaklaşık yüzde 24'lük bir artış göstereceği öngörülmektedir (Şekil 4.3.1.).

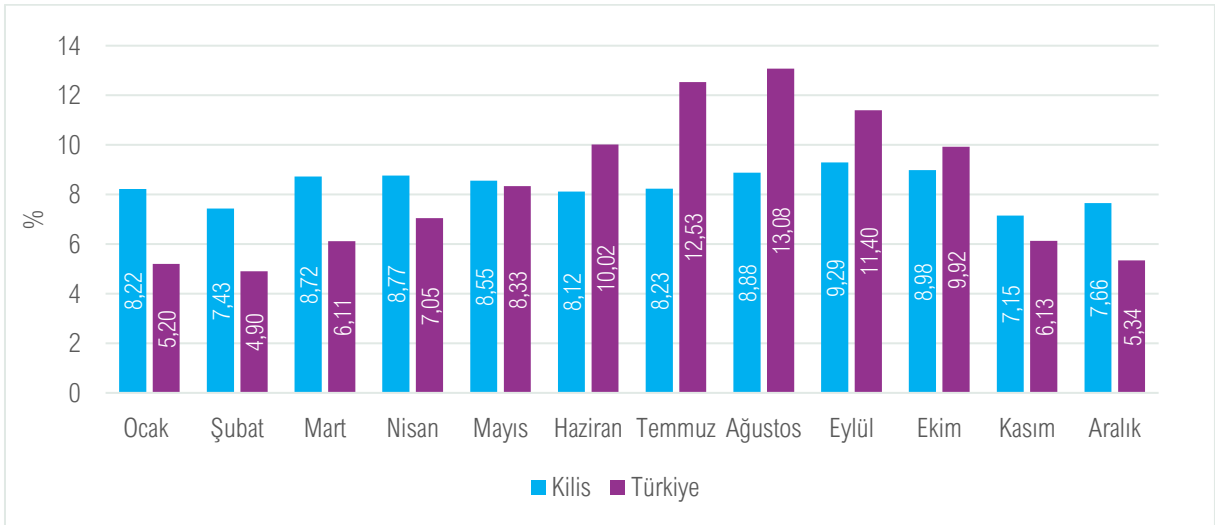

Şekil 4.3.1. Kilis'in yatak kapasitesi ve tahminler

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

4.4. İlin Mevsimsellik Durum Analizi

Turizmin 12 aya yayılma hedefi, turizm arz kaynaklarının etkin kullanımı ve etkili tanıtım çabalarıyla doğrudan ilişkilidir. Bu hedef, Türkiye Turizmi Ana Planı'nda üzerinde önemle durulan bir başlıktır. Türkiye turizmi ile Kilis turizminin mevsimsellik analizi Şekil 4.4.1.'de karşılaştırmalı olarak görülmektedir. Buradan, Türkiye ile Kilis'in mevsimsellik dağılımında farklılık olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan Kasım ayından başlayarak Mayıs ayına kadar olan sürede Kilis'teki tesise gelişlerin Türkiye ortalamasının üzerinde seyrettiği dikkati çekmektedir. Kilis'in bazı aylarda Türkiye ortalamasının altında olmasının ildeki mevsim şartlarına ve mevcut turizm türlerine bağlı olduğu düşünülmektedir. Kilis ve Türkiye genelindeki mevsimsel turizm trendlerinin, turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin ve turizm planlamacılarının pazarlama stratejilerini ve işletme planlarını belirlediği düşünüldüğünde, destinasyonun mevsimsel faktörleri dikkate almaları önem arz etmektedir. Dolayısıyla ildeki turizm hareketliliğinin artması ve buna bağlı oluşacak talebin yıl içine dengeli yayılması için ildeki turizm türlerinin çeşitlendirilmesi ve bazı turizm türü başlıklarındaki etkililiğin artırılması gerekmektedir.

Şekil 4.4.1. Türkiye ve Kilis karşılaştırmalı mevsimsellik durumu

Not: Veriler, yıllık toplam konaklama sayısının yüzdesel dağılımı olarak verilmiştir. Veriler pandemi dönemi çıkarılmış 2017, 2018, 2019, 2022 ve 2023 yıllarına ait yerli ve yabancı tesise geliş toplam rakamlarıdır.

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

4.5. İlin Turizm Türleri Analizi

Kilis; turizm varlıkları bakımından değerlendirildiğinde inanç merkezleri, yemek kültürü, geleneksel el sanatları, kültürel alanlarıyla ön plana çıkmaktadır. Özellikle Tunç Çağı'nın kalıntılarını üzerinde barındıran Oylum Höyük, geçmiş zamanlara ait kültürel izleri geleceğe taşıyan, önemli bir alan olarak kabul edilmektedir. Yapı üzerinde rastlanan karbonlaşmış zeytin çekirdeği, buğday kalıntısı gibi bulgular, bölgeyi gastronomi turizmi potansiyeli bakımından zengin kılmaktadır. Elbeyli, Merkez, Musabeyli ve Poletli sırasıyla Kilis'in ilçelerini oluşturmaktadır. Polateli ve Musabeyli bölgelerinin özellikle zeytin ağaçlarıyla ön plana çıktığı bilinmektedir. Şehrin zeytincilik geçmişinin Oylum Höyük bulgularına kadar dayanmasının yanında Kilis zeytini ve zeytinyağı günümüzde de kalitesiyle ön plana çıkmaktadır. Kilis zeytinyağı, "Berlin Global Olive Oil Awards-2020" yarışmasında altın madalya kazanmaya layık görülmüştür. Bu kapsamdan hareketle Kilis'in zeytincilik ve bağcılık turizmine elverişli bir alan olduğu söylenebilir. Bunlara ek olarak cennet çamuru, Kilis katmeri, Kilis tava, Kilis şıhlımahşe, kübbülmüşviyye, Kilis ekşili kebabı, Kilis'in coğrafi işaretli yemeklerini oluşturmaktadır. Yemek hikâyeleri ve imece usulü üretimin önemli olduğu şehirde, baharın gelişini kutlamak için hep birlikte kazanların kaynatıldığı Kilis Lebeniye Günü düzenlenmektedir. Kilis'in sosyal ve kültürel alanına ışık tutan kahvehaneler de geçmiş yıllarda önemli bir değere sahiptir. Özellikle Millî Mücadele yıllarında Maarif Kahvesi, Kadir'in Kahvesi gibi alanlar ülke durumunun takip edildiği, kültürel aktarım alanları olmuştur. Kent, inanç turizmi kapsamında değerlendirildiğinde Mevlevihane, Kadı Camii, Cüneyne Camii, Şurahbil Bin Hasene Türbesi, Bilal-i Habeşi Türbesi gibi farklı yapılar dikkat çekmektedir. İnanç merkezlerinin şehir kimliğine uygun olarak turizm ziyaret alanı hâline getirilmesinin şehrin turizm potansiyelini olumlu yönde geliştirebileceği düşünülmektedir.

Geleneksel el sanatları kapsamında incelendiğinde Kiliste; yorgancılık, yemenicilik, çeyizcilik gibi farklı el sanatları envanterlerinin varlığı görülmektedir. Ayrıca el sanatlarının yanında mâni söyleme, âşıklık gibi sözlü halk kültürünün yansımalarından bahsetmek mümkündür. Şehrin genel görünümüne baktığımızda kapısı avluya açılan taş, kepiç ve leften yapılmış evler kent mimarisine geleneksel izler taşıyan bir doku kazandırmaktadır. Özellikle Salih Efendi Sokağı, Neşet Efendi Konağı, Akcurun Caddesi gibi alanlar şehrin sivil mimari, tarihî alan görünümüne örnektir. Bu alanların butik otel, kafeterya ve lokanta gibi turizme destek sağlayıcı dönüşümü, mimarlık turizminin işlevselliğini artırabilir. Resul Osman Dağı, Söğütlüdere gibi mesire alanlarını içerisinde barındıran alanlar kentin doğa cazibe merkezlerindedir. Bu alanlarda planlanacak doğa yürüyüşü parkurları, bisiklet rotaları, seyir merkezi gibi alanlar şehirdeki eko-turizm faaliyet alanlarını geliştirebilir. Doğal güzelliklerin bir parçası olarak bölgede bulunan anıt ağaçlar, zeytin ve üzüm bağlarından yola çıkılarak hasat zamanlarında (zeytin-üzüm) "Bağcılık Festivali" gibi çeşitli etkinlikler düzenlenebilir. Bu etkinliklerde ziyaretçilere üzüm, zeytin toplatılabilir; toplatılan ürünlerin işlenmesi ziyaretçilerin katılımıyla gerçekleştirilerek bölgenin deneyimsel turizm faaliyet alanı geliştirilebilir. Bölgenin deneyimsel alanları genel kapsamda değerlendirildiğinde Eski Hamam, Hasanbey Hamamı, Paşa Hamamı, Tarihî Tuğlu Hamamı gibi tarihi 1545-1748'lere dayanan hamamlar dikkati çekmektedir. Kilis'in hamam kültürü incelendiğinde sağlık ve temizliği ifade etmenin yanında bu alanların, gelenek-görenek, düğün eğlencesi alanları olarak kullanıldığı görülmektedir. Günümüzde unutulmaya yüz tutmuş hamam kültürünün turizm ürünü olarak yeniden yorumlanması için restorasyon çalışmalarının sonucunda bu alanlar turizme kazandırılabilir. Bütün bunlara ek olarak Kilis; türbeler, meşhetlik, çeşmeler ve tarihî köprüler gibi geçmiş ve gelecek arasında bağ kurabilen alanlarıyla inanç ve kültür turizmi potansiyeli yüksek bir şehirdir.

5. Destinasyon Risk Analizi

	Olasılık					Şiddet					Skor
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
Küresel Riskler											
Ukrayna-Rusya Savaşının Uzaması			X					X			9
Avrupa Enerji Krizi			X					X			9
Çin-Tayvan Arası Soğuk Savaş'ın Sıcak Çatışmaya Dönme İhtimali			X						X		12
Kuzey Kore-Güney Kore Çekişmesi		X					X				4
Küresel Durgunluk				X					X		16
Yeni Bir Salgın Hastalık			X						X		12
Gıdaya Erişim Zorluğu/Kıtlık			X					X			9
İklim Değişikliği				X					X		16
Doğal Kaynak Krizleri (Su/Enerji Kaynakları)			X						X		12
Biyçeşitlilik Kaybı ve Ekosistem Çöküşü			X						X		12
Büyük Ölçekli Gönülsüz Göç				X					X		16
Yaygın Siber Suç ve Siber Güvenlik			X						X		12
Yaşam Maliyeti Krizi				X					X		16
Ülkesel Riskler											
Doğal Afetler					X					X	25
Yeni Bir Salgın Hastalık		X						X			6
İklim Değişikliği ve Çevre Sorunları					X				X		20
Bölgesel Savaş ve Terör Riski					X				X		20
Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Politik Gündem				X					X		16
Siber Güvenlik Açıkları			X					X			9
Seyahat Güvenliği/Asayiş-Turiste Yönelik Tehdit			X					X			9
Enflasyon				X				X			12
Rakip Ülke Söylemi			X				X				6
Yerel Riskler											
Terör Riski		X					X				4
Sağlık (Hasta Tedavisi, Acil Müdahale)		X					X				4
Nitelikli Personel İstihdamı			X					X			9
Dolandırıcılık	X						X				2
Yerel Halkın Turizm Faaliyetlerine Uyum Sorunu			X					X			9
Aşırı Turizm Talebi		X						X			6
Çevre Kirliliği ve Temiz Su Kaynaklarının Azalması			X					X			9
Radikal Akımlar		X					X				4
Deprem Riski				X				X			12
Yapı Güvenirliği			X					X			9
Heyelan/Kaya Düşmesi/Çığ			X					X			9
Doğal Güzelliğin Yok Olması ve Çarpık Yapılaşma				X					X		16
Tek Pazara Bağımlılık			X					X			9
Kaçak Göçmenler				X				X			12
Güvensiz Şehir Algısı			X				X				6
Somut Kültürel Mirasın Tahrifatı			X					X			9
Endemik Türlerin Yok Olma Tehlikesi			X					X			9
Katı Atık Bertaraf ve Su Arıtma Problemi		X						X			6
Sel/Taşkın/Su Baskını			X				X				6
Yangın		X					X				4
Meteorolojik ve İklim Değişikliği Kaynaklı Afetler			X					X			9
Kuraklık Tehlikesi			X					X			9
Ulaşım Altyapısı ve Park Alanı Sorunları			X					X			9

Risk Skoruması ve Risk Puanı Sonucu

		Şiddeti					RİSK SKORU	EYLEM
		Çok Ciddi 5	Ciddi 4	Orta 3	Hafif 2	Çok Hafif 1		
Olasılık	Çok Yüksek 5	Yüksek 25	Yüksek 20	Yüksek 15	Orta 10	Düşük 5	25, 20, 16, 15	KABUL EDİLEMEZ RİSK: Bu risklerle ilgili hemen çalışma yapılmalıdır.
	Yüksek 4	Yüksek 20	Yüksek 16	Orta 12	Orta 8	Düşük 4	12, 10, 9, 8	DIKKATE DEĞER RİSK: Bu risklere mümkün olduğu kadar çabuk müdahale edilmelidir.
	Orta 3	Yüksek 15	Orta 12	Orta 9	Düşük 6	Düşük 3	6, 5, 4, 3, 2, 1	KABUL EDİLEBİLİR RİSK: Acil tedbir gerektirmeyebilir. Orta vadede çalışma yapılmalıdır.
	Düşük 2	Orta 10	Orta 8	Düşük 6	Düşük 4	Düşük 2		
	Çok Düşük 1	Düşük 5	Düşük 4	Düşük 3	Düşük 2	Düşük 1		

6. Rekabet Analizi ve Rekabet Gücünü Artırma

Kilis; konumu ve turizm varlıkları sebebiyle Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa, Adana ile karşılaştırılabilir. Kilis, turizm varlıkları bakımından zengin olmasına rağmen şehrin tanıtım noktasındaki görünürlüğü değerlendirildiğinde rekabet hâlinde olduğu illerden ayrılmaktadır. Özellikle gastronomi potansiyeli bakımından değerlendirildiğinde birinci kalite zeytinyağı, coğrafi işaret almaya hak kazanmış yemekleriyle en az Gaziantep kadar önemli olan Kilis, Gaziantep'in gölgesinde kalmıştır. Gaziantep'in UNESCO tarafından "gastronomi şehri" olarak tescillenmesi, şehrin iç ve dış turizm tanıtım alanını genişletmektedir. Kilis'in rekabet gücünü artırmak için yerel yemek deneyim alanlarının artırılması ve hikâyesi olan yiyeceklerin tanıtım unsurlarının güçlendirilmesi gerektiği ön görülmektedir.

Kilis, inanç turizmi kapsamında değerlendirildiğinde Mevlevihane, sahabe camileri, sinagog, kilise gibi farklı yapılarıyla zengin bir inanç turizmi alt yapısına sahiptir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış Hatay'la inanç turizmi rotası kapsamında iş birliğine gidilerek bütüncül bir bakış açısıyla bölge değerlendirilebilir.

Şehirler geleneksel unsurların aktarımı noktasında değerlendirildiğinde, Şanlıurfa'nın ve Adana'nın deneyimsel turizm pazarındaki görünürlüğünden bahsetmek mümkündür. Özellikle Şanlıurfa'da halk arasında gerçekleştirilen sıra gecesi kültürünün zaman içerisinde bir turizm ürünü hâline getirilmesi, deneyimsel turizm alanını güçlendirmenin önemli bir örneğidir. Bu bağlamdan hareketle Kilis'te yer alan hamamların öneminden yola çıkarak "hamam geceleri" adı altında düzenlenen eğlence geceleriyle Kilis'in deneyimsel turizm alanındaki rekabet gücünün artırılacağı ön görülmektedir. İnanç, gastronomi ve kültür turizmi başlıklarında Kilis'in Gaziantep ile iş birliği içinde olması hem Gaziantep hem de Kilis için karşılıklı fayda yaratacağı anlaşılmaktadır. Bu noktada üretilen tur paketlerinin her iki ili kapsayacak şekilde tasarlanması her iki il için fayda yaratacaktır.

7. Sürdürülebilir Turizm Uygulamalarını Geliştirme

Kilis Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası'nda yer alan tüm başlıklar, sürdürülebilir turizm anlayışını kapsayan ilkeler ve uygulamalar ile uyumlu olacak şekilde hazırlanmıştır. Turizmde sürdürülebilirlik anlayışı ile yerel ekonomiye katkı sağlayarak yerel halkın refahını artırmak, kültürel ve sosyal çeşitliliğin devamlılığını sağlamak, turizmin hem çevre hem toplum üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmek, doğal ve kültürel mirasın korunmasını sağlamak ve ziyaretçilerin yaşam kalitelerini artırmak amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda *Kilis Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası*'nda il turizminin gelişmesi için;

- Turizmin doğal çevre üzerindeki negatif etkilerini azaltmak ve faydasını artırmak,
- Turizmin kültürel miras üzerindeki negatif etkilerini azaltmak ve faydasını artırmak,
- Turizmin yerel halkın sosyal ve ekonomik yaşamı üzerindeki negatif etkilerini azaltmak ve faydasını artırmak,

d. Etkili sürdürülebilir bir turizm yönetimi geliştirmek, ilkeleri benimsenmektedir.

Bulunduğu alan bakımından düşünüldüğünde Kilis; zeytin ağaçları, buğday tarlaları ile ön plana çıkmaktadır. Özellikle Oylum Höyük bölgesinde gerçekleştirilen kazılarda karbonlaşmış buğday ve zeytin çekirdeği kalıntılarının rastlanması, kentin hem kültürel hem de gastronomik varlığı bakımından önemlidir. Bölgenin doğrudan ziyarete açılması, dengeli turizm ilkesini ihlal ederek alan üzerinde tahribat yaratabileceği için aşırı turizm hususunda dikkatli olunmalıdır. Bu noktada Kilis'te ön plana çıkartılan alanların Oylum Höyük, Söğütlüdere, Resul Osman Dağı gibi çeşitlendirilmesi ekolojik dengenin varlığına katkı sağlayacaktır. Ekolojik alanların turizme entegre edilmesiyle birlikte planlanan lokanta, konaklama gibi tesislerde de kaynakların verimli kullanımına dikkat edilmesi önemlidir. Bir diğer yandan bölgede bulunan anıt ağaçlara atıfta bulunarak, mesire alanlarının içerisine ağaçların dilinden kendilerini tanıtan bilgilendirme notları yazılıp bölgeye gelen ziyaretçilerin çevre bilincine katkı sağlanabilir.

Oylum Höyük, kazı çalışmalarının aktif olarak devam ettiği alanların başında gelmektedir. Bölgenin kültür turizmi kapsamında ziyaretçilere açılmadan önce belirli düzenlemelere ihtiyaç olduğunu söylemek mümkündür. Alan güvenliği, nitelikli dijital rehberlik hizmetleri, yapıların cam paravanla koruma altına alınması gibi bazı düzenlemelerin kültürel alanların dejenerasyonunu engelleyebileceği düşünülmektedir. Bunlara ek olarak Oylum Höyük'te yapılan kazılarda Orta Tunç Çağı'na ait mezarlık alanlar ve en önemlisi farklı uzunluk ve ebatta, özellikle tanrıyı ve farklı inanışları simgeleyen heykeller bulunmuştur. Alan içerisinde bulunan kalıntılardan yola çıkarak kültürel aktarımın ve sürdürülebilirliğin devamlılığı için müze ve atölye çalışmalarının daha fazla desteklenmesi gerektiğini söylemek mümkündür.

Kilis özelinde değerlendirildiğinde, yerel yemekler ve geleneksel Kilis konak yapısını birleştiren alanların yeterli olmadığı görülmektedir. Bu kapsam dâhilinde özellikle eski konak tipi yapıların restore edilerek butik otelcilik, yerel restoranlar gibi farklı konseptlere dönüşümü, yerel turizm pazar payına önemli bir katkı sağlayabilir. Bu noktadan hareketle turizmde kâr payını artırırken kültürel miras öğelerinin hikâye anlatıcılığı, restoran menülerinde yer verilen yöresel yemekler gibi farklı alanlarda kullanımı, kültürel sürdürülebilirliğe değer katarak gelenek-göreneklerin kaybolma tehlikesinin önüne geçebilir. Etkili sürdürülebilir bir turizm yönetimi geliştirmek için geleneksel el sanatları, inanç merkezleri, gastronomi envanterleri, kahve kültürü gibi unutulmaya yüz tutmuş turizm varlıklarının korunarak geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Bu kapsamda hediyelik eşya, halk evleri, turistik kahvehaneler ve benzeri alanlar gibi kültür varlıkları, turizm pazarına entegre edilerek sürdürülebilir ilkeler benimsenmelidir.

8. Gastronomi Kaynaklarını Etkin Kullanma

Kilis; konumu (Bereketli Hilal) ve sınır komşularının yemek kültürüne etkisiyle pek çok farklı tadı kendi kimliği altında birleştirmiş, gastronomide zengin bir şehirdir. Zeytin ve zeytinyağı, bulgur, et ve ağır baharatlı yemekler, Kilis mutfağının vazgeçilmez ürünleridir. Kilis'te üretilen zeytinyağı; yörede yetiştirilen yüksek kalitedeki zeytinlerden üretilmektedir ve bölge mutfağının vazgeçilmez ürünü olarak nitelendirilir. Kilis ekşili kebabı, Kilis tava, Kilis şıhlımahşe, kübbülmüşviyye, cennet çamuru, Kilis'in coğrafi işaretli ürünleri arasındadır. Kilis gerebiçi, Kilis küncülü tandır ekmeği, Kilis gün pekmezi, Kilis toz zahter, Kilis Rumi üzümü, Kilis mayanalı kahke gibi ürünler henüz coğrafi işareti alınmamış, coğrafi işaret alınması gerektiği düşünülen, bölgenin değerli ürünleridir. Kilis'in yerel ürün çeşitliliği oldukça fazla olmakla birlikte kente özgü yöresel lezzetlerin görünürlüğünü artırmaya ihtiyaç vardır. Bu bağlamda Kilis'e özgü, hikâyesi olan yemeklere menülerde daha fazla yer verilebilir. Bölge esnafına verilen eğitimlerle sözlü ve yazılı geleneklerin aktarımının önemi anlatılarak turizm farkındalığı kazandırılabilir. Paydaşlara verilecek eğitimlere paralel olarak

yemeklerin sunumunda ve menülerde mâni geleneğine yer verilerek turizm deneyimlerinin kalıcı hâle getirilmesi sağlanabilir. Kilis'e özgü yemeklere yönelik aşağıdaki mâni örneği, bu alandaki potansiyeli vurgulamaktadır: "Miceddere, kölükaşı, Sıcaktır tandırın başı, Şih Mansur, Kersentaş, Ne de hoştur güzel Kilis".

Bölgeye gelen ziyaretçilerin Kilis lezzetlerini deneyimleyebilecekleri tadım noktaları oluşturulabilir. Tadım etkinlikleri kapsamında Kilis Organik Zeytin Üreticileri Birliği tur programlarına entegre edilerek, bölgenin en kıymetli ürünlerinden zeytinyağının tadımı gerçekleştirilip gelen ziyaretçilere zeytin hasadı ve zeytinyağından elde edilen ürünlerle ilgili bilgi verilebilir. Geleneksel ürünlerin aslına uygun üretim devamlılığını sağlamak için kadın kooperatifleri kurulabilir, ev yapımı olarak nitelendirilen ürünlerin pazar ürünü hâline getirilmesi sağlanarak yeni bir istihdam alanı yaratılabilir.

Kilis; Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerin yer aldığı lezzet rotasına kaynaştırılarak şehrin gastronomi turizmi kapsamında görünürlüğü artırılabilir. Kentin gastronomik olarak tanıtımı için hazırlanacak video ve görsellerde zeytin ve zeytin dalı, bir sembol hâline getirilip, yemeğin birleştirici rolüne atıfta bulunarak şehrin marka değeri geliştirilebilir. Kilis'e özgü düğün davetleri, köşk altı davetleri, sahur ve bayram davetleri gibi farklı davet türlerinin canlandırılması için aktif hizmet sağlayan "Gastronomi Evi" faaliyete geçirilebilir. Planlanacak Gastronomi Evi için eski avlu alanına sahip konaklardan birisi restore edilebilir. Oluşturulacak alan içerisinde Kilis'in unutulmaya yüz tutmuş lezzetleri, şerbet ikramları gibi farklı lezzetler sunulmasının yanında, hikâyesi olan yemekler tiyatral bir anlatımla ziyaretçilere sunulabilir. Nostaljik duyguları canlandıran bir alan içerisinde yemeklerin sunumunun unutulmaz turizm deneyimine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Kilis'in farklı medeniyetlerle etkileşimi, bölgenin yemek kültürü üzerinde de çok sesli bir kültür yaratmıştır. Fakat bu çok çeşitli yemek kültürünün yazılı kaynaklarla yeterince koruma altına alınmadığı görülmektedir. Bu bağlamda uzman araştırmacılar tarafından Kilis yemek tarihi ve kültürünün yazıya geçirilmesi önerilmektedir.

9. Dijitalleşme ve Akıllı Turizm Uygulamalarını Etkili Kullanma

Teknolojik ve akıllı uygulamaların kullanımı, diğer sektörlerde olduğu gibi turizm sektöründe de önemli etkiler yaratmıştır. Kilis özelinde değerlendirildiğinde, gastronomi, tarih ve inanç unsurlarının bir arada yansıtılabileceği kent aplikasyonunun geliştirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Kent aplikasyonu bölgeye gelen ziyaretçi dağılımı gözetilerek İngilizce, Türkçe ve Arapça dillerinde tanıtım desteği sağlayabilir. Şehrin farklı noktalarına kurulacak Turizm Danışma Büroları'nda dijital alt yapı desteklenerek bürolar tarafından turistlere aplikasyon kullanım desteği verilebilir. Restorasyon ya da başka sebeplerle ziyarete kapalı olan tarihî binaların (Mevlevihane, sinagog gibi) dış alanlarına küçük panoramik odalar tasarlanarak, turistlerin ziyaret motivasyonu artırılıp, akıllı turizm uygulamalarından etkin yarar sağlanabilir.

Kilis Ovası'na hâkim bir bölgede yer alan Oylum Höyük, Tunç Çağı'ndan kalan kültürel-tarihî miras varlıklarıyla Kilis için önemli bir ziyaret alanıdır. Kültür varlıklarının ortaya çıkartılması amacıyla devam ettirilen kazılar nedeniyle, Oylum Höyük bazilika alanına yakın bir noktaya Şanlıurfa'daki Göbeklitepe Sergi Alanı'na benzer bir panoramik gezi alanı oluşturulabilir ve dijital tanıtım ve aktarım hayata geçirilebilir. Bölgede pilot uygulama için seçilen gönüllü restoranların dış alanlarına karekod uygulaması yerleştirilerek bölgede deneyimlenmesi gereken lezzetler ve geleneksel ürünlerle ilgili çeşitli önerilere uygulamada yer verilebilir.

10. Tematik Rotalar Geliştirme

İnanç Yolu Rotası: Kilis'in Mezopotamya'nın kuzeyinde konumlanması, çeşitli kültür ve inanca mensup, çok sayıda insanın farklı zaman dilimlerinde aynı çatı altında barınmasını sağlamıştır. Bu kapsamda değerlendirildiğinde Kilis için tarihî ve inançsal bir öneme sahip Oylum Höyük bölgesinden başlanarak Ulu Camii, Tekke Camii, Kadı Camii, Akcurun Camii, Tabakhane Camii, Şeyh Muhammed Bedevi Türbesi, Kendirli Kilise, Mozaikli Bazilika, Havra, Mevlevihane gibi stratejik noktaları içinde barındıran alanların inanç turizm rotası kapsamında ön plana çıkartılması önerilmektedir. Önerilen rota için ilk olarak peyzaj planlamasına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir ve özellikle Kendirli Kilise gibi metruk durumda olan alanlar, aslına uygun restore edilerek turizme kazandırılabilir. Rotanın görünürlüğü artırılmalıdır ve gerekli görülen güzergâhlar trafiğe kapatılarak inanç turizmi envanterlerine sahip noktalar bütünüyle turizm sokağına çevrilmelidir. Bunun için inanç turizmi noktaları üzerinde butik hediyelik eşya stantları oluşturularak Kilis'i temsil eden ürünlerin (bakır kaplar, yemeni gibi) yanı sıra Oylum Höyük, Ulu Camii ve diğer inanç noktalarını temsil eden magnetler ziyaretçilerin beğenisine sunulabilir.

Zeytin ve Zeytin Ağacı Rotası: Kilis temel ekonomik kaynaklar bakımından değerlendirildiğinde, tarıma dayalı ekonominin bölgenin temel geçim kaynaklarını oluşturduğu görülür. Bölgenin en fazla ön plana çıkan tarımsal ürün kaynaklarının başında zeytin ve zeytinyağı gelmektedir. Bu gibi ürünlerin yanında zeytinden doğal sabun, çekirdeği, yaprağı ve posasından üretilen yakıt gibi ürünler elde edilmektedir. Kilis'te asırlık zeytin ağaçlarına rastlamak mümkündür. Bu anıt ağaçların içerisinde zeytin ağaçları yer almakla birlikte Belenözü'nde (Ravanda) iki çınar, bir çam; Hacı İlyas Mahallesi Akcurun Caddesi'nde yer alan biri çam toplamda dört anıt ağacın varlığı tescillenmiştir. Bu bağlamda Zeytin ve Zeytin Ağacı Rotası'nın toprak elverişliliğiyle bilinen Kilis Ovası ve çevresini kapsayacak şekilde Afrin ve Sabun suları düzlüklerine kadar uzanması önerilmektedir. Planlanacak rotanın agroturizm ve oleoturizm ilkeleriyle örtüşmesi önemlidir. Bu çerçevede düşünüldüğünde rekreasyonel faaliyetler, eğitim faaliyetleri gibi faaliyetlerin rotaya eklenmesi önemlidir. Kasım ayında başlayıp Aralık ayı sonuna kadar devam eden zeytin hasadı sürecinde "Zeytin Toplama Festivali" gibi çeşitli festivaller düzenlenerek bölgeye gelen ziyaretçilere zeytin toplattırılabilir ve tür bilgisi hakkında eğitimler verilebilir. Bu tarihlerde belirlenen noktalara zeytin ve zeytinyağından üretilen ürünlerin tanıtıldığı stantlar kurularak gönüllü üreticilerin tüketicilerle buluşturulması sağlanabilir. Yazılı ve görsel kaynaklardan aktif olarak yararlanmak için zeytinin önemini anlatan broşürler bastırılabilir, zeytini ve zeytinyağını temel alarak üretilen hediyelik eşyalar (magnetler, sabun, anahtarlık, süs eşyası gibi) belirlenen festival tarihlerinde ziyaretçilerle buluşturulabilir. Bunlara ek olarak anıt ağaçlar çevresinde doğal yapıya zarar vermeyecek şekilde, zeytinin önemini anlatan açık hava sinevizyon gösterisi düzenlenebilir. Geçici süreyle belirlenen alanlarda butik atölyeler kurularak unutulmaya yüz tutmuş gelenekler (bakırcılık, yorgancılık, çeyizcilik gibi) ziyaretçilere deneyim yoluyla aktarılabilir. Hayata geçirilmesi planlanan rota üzerinde, özellikle festival tarihlerinde etkin olarak kullanıma açık doğa yürüyüşü parkurları, doğa fotoğrafçılığı eğitimleri gibi farklı etkinlikler konumlandırılarak bölgenin çekicilik unsurları güçlendirilebilir.

Tarihsel Yemek Rotası: Kilis gastronomi alt yapısı ve tarihi bakımından değerlendirildiğinde, ilk olarak Tunç Çağı kalıntılarıyla tarihe ışık tutan Oylum Höyük bölgesi incelenmelidir. Höyük, eski ticaret güzergâhları nedeniyle dikkat çekmektedir. Yemek kültürü ve tarihi kapsamında değerlendirildiğinde, Oylum Höyük kazı alanından çıkartılan Erken Tunç Çağı ve Orta Tunç Çağı'na ait olduğu düşünülen çömlek kaplar, özellikle küçük baş hayvanların baş ve ayaklarından oluşan kemikler (kelle-paça), karbonlaşmış buğday ve zeytin çekirdeği kalıntıları gibi farklı mutfak envanterleri bölgenin geçmiş yemek tarihine ışık tutmaktadır. Arapçadan dilimize girmiş "zeytin"

kelimesi, Akadca'da "zirtun" olarak geçmektedir. Oylum Höyük'te yapılan kazılarda zeytin çekirdeği bulgusunun yanında zeytin öğütmek için kullanılan bazalt taş bulgularına da rastlanmıştır. Fakat bölgenin, yemek kültürü ve tarihi çok köklü olmasına rağmen yeterince tanıtılmadığı düşünülmektedir. Bu bağlamdan hareketle Oylum Höyük'ten başlayarak zeytin ve üzüm bağlarını kapsayacak şekilde "Tarihsel Yemek Rotası" oluşturulabilir. Önerilen rotanın içerisinde kurulacak "Tarihsel Açık Hava Müzesi"nde geçmiş zamanlarda kullanılan mutfak envanterleri sergilenebilir; Hitit yemek tarihini anlatan sinematik alanlarla mekânın görsel çekiciliği artırılabilir. Ayrıca oluşturulacak alan içerisinde tarihî yürüyüş yolları, levhalandırma sistemleri, alanın ruhuna uygun tadım noktaları ve hediyelik eşya dükkânlarının yer alması önerilmektedir. Alanın tanıtımı için UNESCO tarafından Gastronomi Yaratıcı Şehirler Ağı'na dâhil edilen Gaziantep ile iş birliği yapılarak Kilis bölgesi, gastronomi tur güzergâhlarına eklenebilir.

Geleneksel El Sanatları Rotası: Geleneksel el sanatları bakımından değerlendirildiğinde Kilis; yorgancılık, yemenicilik, nakış işlemeciliği, çulhacılık, hallaçlık, köşkerlik, kalaycılık ve bakırcılık gibi unutulmaya yüz tutmuş geleneksel el sanatlarıyla ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamdan hareketle unutulmaya yüz tutmuş geleneksel el sanatlarının Kilis turizm pazarında görünür hâle gelebilmesi için 1960 yılına kadar sabun imalatında kullanılan tarihî Sabunhane binasının geleneksel el sanatlarının sergilendiği ve aynı zamanda satışının yapıldığı bir binaya dönüştürülmesi önerilmektedir. Bu öneriye ek olarak geleneksel bina yapılarının içerisinde yer aldığı Salih Efendi Sokak üzerinde deneyim atölyeleri oluşturularak bölgeye gelen ziyaretçilerin deneyimsel turizm tercihlerine yönelik alternatifler güçlendirilebilir. Satış ve deneyim alanlarında, özellikle kadın kooperatiflerine görev ve sorumluluk verilerek çalışan kadın istihdamına katkı sağlanabilir.

11. Kent Peyzajını Düzenleme ve Rekreatif Alanları Artırma

Kilis'te yer alan peyzaj ve rekreatif alanların düzenlenmesi, kent görünürliğini artırmak adına önemlidir. Özellikle peyzaj düzenlemesine ihtiyaç olan alanların başında, konak tipi geleneksel "Kilis Evleri" yer almaktadır. Eski Kilis mimarisine göre inşa edilen evler, genellikle kerpiç ve Kilis'e özgü beyaz taşın işlenmesiyle oluşturulmuştur. Kent yerleşimi kapsamında değerlendirildiğinde Tekye Mahallesi, Salih Efendi Sokak, Akcurun Caddesi eski Kilis evlerinin bulunduğu alanlardır. Bahsi geçen caddelerin turizme kazandırılması belirli düzenlemelerle mümkündür. Bu düzenlemelerin ilki, eski yerleşkelerin olduğu sokakların trafiğe kapatılmasıdır. Bir diğer önemli sorun, park alanlarının kısıtlılığıdır. Bu kapsamda düşünüldüğünde kent kimliğine uygun rekreatif bir sokak oluşturulabilir. Tescilli yapıların (37 adet tescilli Kilis evi) turizmde etkin kullanılabilmesi adına butik otel yatırımlarının artırılması bir diğer öneridir. Otel alanlarının avlu olarak isimlendirilen açık bölümleri, yaşayan sanat atölyelerine çevrilerek, bu alanlarda Kilis'in unutulmaya yüz tutmuş geleneklerinden yorgancılık, çeyizcilik, bakır işleme, yemenicilik gibi el sanatları sergilenip ziyaretçilerin yerinde deneyim algısı güçlendirilebilir. Bunun yanı sıra unutulmaya yüz tutmuş ürünler için pazar alanı yaratılabilir. Butik otellerin tamamlayıcısı olarak kent imajını bozmayacak şekilde kafe ve restoranların sayısı artırılarak geleneksel gastronomik ürünlerin deneyim alanı genişletilebilir. Eski konaklar tarihî görünümüyle yemek deneyim alanlarına çevrilip, Mardin Kafro köyüne benzer bir alan Kilis'te yaratılarak Kilis zeytinyağlı zahterli pizza gibi farklı ürün örnekleri geliştirilebilir ve şehrin gastronomik marka imajı hâline getirilebilir.

12. Deneyimsel Turizm Uygulamalarını Artırma

Turistler, bir bölgeyi ziyaret ederken genellikle o bölgenin kültürel varlıklarını doğrudan deneyimlemek arzusundadır. Kilis; gerek farklı medeniyetlerin kesişim noktası olması gerekse kendine özgü gelenekleriyle oldukça farklı etnik dokuyu bir arada barındıran bir şehirdir. Özellikle

bakır ve kalaycılık, yorgancılık, nakış işlemeciliği, çulhacılık, Kilis'in ön plana çıkan el sanatlarıdır. Kilis'te geleneksel el sanatlarına yönelik rekreatif bir sokak tasarlanması ve bu sokakta ziyaretçilere deneyim fırsatı sunan atölye alanlarının yaratılması (Avanos çömlek atölyeleri gibi) deneysel turizm uygulamalarına katkı sağlayabilir. Kilis'te halk edebiyatı sözlü sanatlarının (âşıklık geleneği, mâni söyleme geleneği) öneminden de bahsetmek mümkündür. Halk edebiyatının önemli temsilcilerinden Karacaoğlan'ın Kilis'in Musabeyli ilçesi Zobular köyünden olduğu mevcut bilgiler kapsamındadır. Bu öneminden hareketle "Kilisli Karacaoğlan" figürü şehir imajının bir parçası hâline getirilerek, âşıklık, mâni söyleme atölyeleri kurularak sözlü gelenekleri yansıtan bir kültür evi planlanabilir. Planlanacak kültür evi içerisinde görücülük, düşüncülük, ölüm gibi farklı gelenekler, canlandırma yoluyla gelen ziyaretçilere aktarılabilir. Kilis gastronomi ve mimarisini aynı çatı altında buluşturmak adına eski Kilis taş evlerinden dış ve iç alanı uygun bulunanlar, gastronomik lezzetleri deneyimleme alanına dönüştürülebilir ve yöreye özgü yemekler (Kilis yuvalama, Gerebiç, Kilis keşkeği) evlerin avlularında ziyaretçilerle birlikte hazırlanarak misafirler sürece doğrudan dâhil edilebilir. Kilis gastronomik ürünler bakımından oldukça zengin (cennet çamuru, şihl mahşi, Kilis peyniri, kübbülmüşviyye gibi) olmasına rağmen yöresel ürünler restoran menülerinde yeterince yer bulamamaktadır. Menülerde yöresel ürünlere daha fazla yer verilmesi, yemek deneyimiyle birlikte ziyaretçilerin yöresel ürün bilgisini güçlendirebilir. Bütün bunlara ek olarak Kilis mimarisini ve sosyal hayatın önemli bir parçasını yansıtan dam kültürü, turizme entegre edilebilir. Yapı olarak eski damlar misafir ağırlamak, yiyecekleri kurutmak, özel günlere (düğün, ölüm) imece usulü hazırlanmak gibi farklı amaçlarla kullanılmaktadır. Sürdürülebilir turizm uygulamaları kapsamında, kente özgü mevcut mekânların deneysel alan olarak tasarlanması önerilmektedir. Bu kapsamda damlar; kafeterya, geleneksel kurutulmuş ürünlerin satış alanları, gün batımı seyir alanları gibi farklı tasarımlarla deneysel turizm alanlarına dönüştürülebilir.

13. Nitelikli Hediye Eşya Envanterini Geliştirme

Kilis; mutfak kültürü, el sanatları, inanç merkezi varlıkları bakımından oldukça zengin bir şehir olmakla birlikte kültür varlıklarını yeterince tanıtamamaktadır. Bu bağlamda düşünüldüğünde hediye eşya satış noktalarına ve aynı zamanda hediye eşya tasarımlarına ihtiyaç olduğu söylenebilir. Başta zeytin ve zeytin dalı şehrin temel değeri hâline getirilerek Oylum Höyük, Mevlevihane, Akcurun Camii, gastronomik ürünler (Kilis tava, cennet çamuru) magnet, çanta, kupa, cüzdan, anahtarlık gibi farklı hediye eşya envanterleriyle değerlendirilebilir. Tasarlanan ürünlerin tanıtımı için eski Kilis evlerinin oldukça fazla olduğu Salih Efendi Sokak'ta şehir peyzajına uygun hediye eşya standları oluşturulabilir. Kilis'e özgü geleneksel el sanatlarının (nakış işleme gibi) hediye eşya konseptinde değerlendirilmesi önerilmektedir. Kilis'e özgü önemli bir gelenek olan mâni söyleme geleneği, tasarlanacak eşyaların ambalajlarında, bölgede satışı yapılan yerel ürünlerin paketlerinde ve bez poşetlerin üzerinde baskı şeklinde kullanılarak şehrin marka değer algısı ve somut olmayan kültürel miras varlıklarının sürdürülebilirlik algısı güçlendirilebilir.

Tüketici talep ve isteklerinde yaşanan değişimler doğrultusunda, nostaljik duyguları canlandırmak, geçmiş zamanları ziyaretçilere anımsatmak önem kazanmıştır. Bu kapsamda değerlendirildiğinde Kilis; sahip olduğu geleneksel el sanatları, farklı inançların buluşma noktası olması ve taş evlerden oluşan mimari yapısıyla nostaljik deneyim turizmini canlandırmaya elverişli bir şehirdir. Ramazan gibi unutulmaya yüz tutmuş gelenekleri canlandırmaya uygun zamanlarda, eski sokak pazarı konsepti hayata geçirilerek Kilis'e özgü geleneksel ürünler (zeytinyağı, meyan şerbeti, kahke, kırk semseği gibi), yöreye özgü kıyafetler giyen esnaflar tarafından geçmişi anımsatan mini gösteriler eşliğinde ziyaretçilerle buluşturulabilir. Ayrıca kültür envanterlerini turizm ürünü hâline getirmek için Oylum Höyük'te bulgularına rastlanan heykelcilik sanatından yararlanılabilir. Bölgedeki bulgular incelendiğinde, özellikle dua eder pozisyonda, topraktan yapılmış kadın ve erkek heykel

figürleri dikkati çekmektedir. Bu bulgulardan hareketle Oylum Höyük bulgularını yansıtan butik heykel atölyeleri kurularak tarihsel bağı bulunan nitelikli hediyelik eşya envanterleri zenginleştirilebilir, aynı zamanda ziyaretçilere kendi hediyelik eşyalarını tasarlama fırsatı sunulabilir.

14. Tescilli Yapıları Turizmde Etkin Kullanma

Tescilli yapıların turizme kazandırılması adına 37 adet tescillenmiş evin (27 şahıs evi, 10'u belediye ile ortaklaşa) kent görünürlüğüne artıracak butik otel konseptine çevrilmesi önerilmektedir. Genel kent yapılandırılması göz önünde bulundurulduğunda 48'i konak (belediye sahipliğinde), toplam 368 (Restore edilmeye ihtiyaç duyulmaktadır.) eski Kilis evinin varlığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda rekreatif bir turizm sokağı yaratmak için eski Kilis evlerinin aslına uygun olarak butik otel, kafe, sanat atölyeleri gibi farklı konseptlerle etkin hâle getirilmesinin, şehir turizm imajı için pozitif bir nitelik yaratacağı düşünülmektedir. Özellikle bölge halkından gönüllü olanlara, butik işletme açmak konusunda eğitimler verilerek şehrin turizm farkındalığı artırılabilir.

Kilis'in bir diğer önemli kültür envanterinin başında hamamlar gelmektedir. Kilis'in hamamları Osmanlı mimari ölçütlerine göre inşa edilmiştir. Hamam, tarih boyunca Kilis halkı için temizliği ifade etmenin yanında farklı geleneklerin aktarıldığı, misafir ağırlanan bir yer olarak da kabul edilmektedir. Bu alanlar; kültürel sürdürülebilirliğin devamlılığı ve şehrin çekicilik unsurlarının güçlendirilmesi adına restorasyondan geçirilerek tur programlarına eğlence başlığı altında eklenebilir. Paşa Hamamı, Tuğlu Hamamı, Eski Hamam, Hoca Hamamı gibi alanlarda tıpkı Şanlıurfa sıra gecelerinde olduğu gibi "Kilis hamam geceleri" etkinlikleri düzenlenerek tescilli yapılardan turizm adına etkin fayda sağlanabilir. Kültürel alanların turizmde etkin kullanılması kadar doğal güzellikleri yansıtan alanların da turizmde etkin kullanımının önemli olduğu düşünülmektedir. Kilis'in yaklaşık 10 kilometre kuzeybatısında yer alan Beşenli köyü; köprüleri, farklı bitki çeşitlerinin yer aldığı doğal güzellikleriyle ön plana çıkmaktadır. Köy, "sakin şehir" hareketinden yola çıkılarak, mesire alanları, şelaleleri ve köprüleriyle tescilli Kilis Turizm Köyü kapsamında değerlendirilerek doğal yapı unsurlarının turizmde etkin kullanımı sağlanabilir.

15. Kilis'e Özgü Yöresel Lezzetlerin Görünürlüğüne Artırma

Kilis, coğrafi konum itibarıyla zengin bir mutfak anlayışına sahiptir. Kilis mutfağı denilince, zeytinyağı, zahter, bulgur, pımpirim (semizotu) gibi yöreye özgü farklı lezzetler ön plana çıkmaktadır. 300'den fazla yemek çeşidinin olduğu Kilis'te gastronomik ürün ve envanterlerin tanıtımı noktasında birtakım eksiklikler tespit edilmiştir ve bu eksiklikleri gidermek adına bazı öneriler geliştirilmiştir. Eski Kilis evlerinden şartları uygun bulunanlar, restoran olarak yeniden gastronomi turizm alanına dâhil edilebilir, restoran menülerinde Kilis'in geleneksel yemeklerine yer verilebilir. Kilis'in geçmiş yemek alışkanlıkları incelendiğinde kahve tüketiminin ve kahvehane kültürünün sosyokültürel yaşamda oldukça önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra kahve kültürü, Kilis tarihinde önemli olaylara ışık tutmaktadır. Maarif Kahvesi tarihî süreçlere ışık tutan kahvehanelerin başında gelir. Kilis'in düşman işgali zamanında Maarif Bahçesi'nde oturan Hasan Kâmil Demirbaş, düşman kurşunuyla vurularak yerinden fırlamış ve karşı tepki olarak düşmana ilk kurşunu sıkan kişi olmuştur. Bu gibi alanları canlandırmak adına Kilis'te geleneksel yapıya uyan kahve tüketim yerleri açılabilir, Hasan Kâmil Demirtaş ismi kahve yerlerinde yaşatılarak aynı zamanda nostaljik duygular ve kültür turizmine atıfta bulunulabilir. Oylum Höyük'ten başlayıp günümüze uzanan yolculuğuyla şehrin kadim ürünlerinden olan zeytin ve buğdayın, sembol besinler olarak ön plana çıkartılması için geleneksel üretim atölyeleri kurularak bölgeye gelen ziyaretçilere bu alanlarda geleneksel üretim anlayışı çeşitli görseller (taş buğday öğütme aleti gibi) kullanılarak aktarılabilir.

16. Kent Kimliğine Uygun Rekreatif Sokak Yaratma

Geçmişte pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış Kilis, sokaklarında inanç merkezleri, tarihî hamamlar, konaklar gibi çok değerli anıt yapıları barındırmaktadır. Günümüzdeki şehir silüeti genel kapsamda değerlendirildiğinde, Kilis'in tarihî dokusunun turizm kapsamında yeterince değerlendirilemediği düşünülmektedir. Bu kapsamdan hareketle Cumhuriyet Meydanı'ndan başlayarak Kilis Müzesi'ne kadar devam edecek bir kültür yolunun oluşturulması önerilmektedir. Bu rota üzerindeki sokakların rehabilitasyonunun tamamlayıcı nitelikte olması için özellikle Sahabe Türbeleri'nden (Şeyh Mansur Türbesi, Şeyh Muhammed Bedevi Türbesi, Şem'un Nebi Türbesi gibi) başlayarak, tescilli binalar (tarihî Kilis evleri) ve turistik kabul edilebilecek diğer tarihî alanlar restore edilerek şehrin turistik imajı güçlendirilebilir. Kentin gürültü kirliliğini azaltmak ve turistik görünümünü canlandırmak için rekreatif sokak olarak belirlenen alanların trafığe kapatılması ve bu alanlardaki otopark sorunlarının ortadan kaldırılması önem arz etmektedir. Bütün bunlara ek olarak Ayşecik Parkı'nın arkasında yer alan Rum Kilisesi'nin (Kendirli Kilisesi) restorasyon ve çevre düzenleme çalışma alanlarına dâhil edilmesi, kent kimliğinin yansımaya adına önemlidir.

17. Zeytinyağı Müzesi ve Zeytinyağı Tadım Noktaları Oluşturma

Kilis'te, zeytin ve zeytinyağı bölgenin en değerli ürünleri arasında kabul edilmektedir. Bölgenin en önemli ürünlerinin başında gelmesine rağmen zeytinin tanıtım eksikliği göze çarpmaktadır. Özellikle son yıllarda agroturizme yapılan yatırımlarla birlikte oleoturizmin kapsamının genişlemesi, zeytini sürdürülebilir gastronomi turizmi anlamında değerli kılmıştır. Bu nedenle Kilis'in, zeytin turizmi kapsamında yaşanan tanıtım eksikliğinin önüne geçmek için farklı stratejilere ihtiyacı olduğu tespit edilmiştir. Kilis'in önemli bir değeri olarak kabul edilen zeytin ve zeytinyağının turistik marka değer imajıyla ön plana çıkarılması için şehirde "Zeytinyağı Müzesi"nin kurulması önerilmektedir. Zeytin Müzesi, içerisinde geleneksel üretim envanterlerine yer verilerek turistik cazibe merkezi hâline getirilebilir. Buna bağlı olarak planlanan rekreatif sokak içerisinde tadım noktaları oluşturulup ziyaretçilere yerinde deneyim fırsatı sunulabilir. Belirlenen pilot restoranlarda zeytinyağlı ürünlerden oluşan tadım menüsü hazırlanarak, zeytinyağlı yemekler menülerde ön plana çıkartılabilir, zeytinyağı çevresinde gelişen bir sağlık turizmi alanı planlanabilir. Doğaya zarar vermeden belirlenen bağ alanlarının içerisinde turistlerin zeytinyağı tadımı yapabilecekleri ve aynı zamanda yemek yiyebilecekleri sosyal tesis alanları oluşturularak bölgenin gastronomik alt yapısı güçlendirilebilir. Bütün bunlara ek olarak planlanacak tur programlarında, Kilis Organik Zeytin Üreticileri Birliği'nin bir ziyaret noktası olarak belirlenmesinin, yerinde deneyim ilkesini destekleyerek zeytinin önemini ve hikâyesini anlaşılır kılacağı düşünülmektedir.

18. Turizme Yönelik Yerel Farkındalığı Artırma ve Nitelikli Personel Gelişimini Destekleme

Kilis'te yerel esnafların turizm hareketliliği kapsamında bilinçlendirilmeye ihtiyacı olduğu söylenebilir. Bu kapsamda yerel farkındalık ve nitelikli turizm personeli yetiştirme çabalarını geliştirmek için üniversite ve yerel turizm paydaşlarının iş birliğinin güçlendirilmesinin bölgeye fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Ücretsiz kurs ve eğitim programları hakkında bölge halkına bilgilendirmeler yapılarak farkındalığın desteklenmesi sağlanabilir. Bunun yanı sıra bölge esnafından ve turizmcilerden gönüllü olanlara, turizm, bölge kültürü ve talebe bağlı dil derslerini kapsayan eğitimler verilerek nitelikli personel gelişimi sürdürülebilir hâle getirilebilir. Bunlara ek olarak turizmde farkındalığı artırmak adına yerel halkın turizm beklentileri, görüşme, anket gibi farklı yöntemlerle ölçülerek beklentilere uygun stratejilerin geliştirilmesi amaçlanabilir. Paydaş

katılımlarıyla turizmde ortak bir tavrı benimsemenin, turizm faaliyetlerinin etkin ve sürdürülebilir olmasında etkin rol oynadığı düşünülmektedir.

19. Resul Osman Dağı Merkezli Sürdürülebilir Konaklama Tesisi Planlama

Resul Osman Dağı; Kilis merkeze yaklaşık 10 dakika uzaklıkta bulunan, doğal güzellikleriyle ön plana çıkan, Kilis'in kuş bakışı olarak izlenebileceği önemli mesire alanlarındandır. Merkezin manzara seyrine uygun konumu ve doğayla bütünleşen görüntüsü, sürdürülebilir konaklama tesisi planlamasına olanak sağlamaktadır. Belirlenen alan üzerinde tiny house, glamping tesisi, dağ evi gibi farklı konseptlerde sürdürülebilir konaklama tesisleri oluşturulabilir. Planlanan alanlar sürdürülebilir turizm ve çevre kapsamında değerlendirilerek alan içerisinde turizm zenginliği yaratacak yürüyüş parkurları, bisiklet rotaları konumlandırılabilir. Bu çalışmalarla birlikte mesire alanı üzerinde kafeterya, lokanta gibi farklı bölümlerden oluşacak sosyal tesis planlamasının, ziyaretçilere farklı çekicilik unsurları sunmak adına önemli olduğu düşünülmektedir. Mesire alanı içerisinde yer alan spor tesisleri, atlama kulesi gibi faaliyet alanlarının kapsamı genişletilerek (manzara seyir salıncağı, telesiyej gibi) alternatif turizm türleri çeşitlendirilebilir. Bununla birlikte bölge atmosferine uygun olarak tasarlanacak seyir kulesi, ahşap hediyelik eşya dükkânları ve büfeler gibi alanların ziyaret motivasyonu üzerinde olumlu etki yaratacağı düşünülmektedir.

Mesire alanlarının canlandırılması adına yaz şenlikleri, toplu fidan dikimi gibi alanın ruhuna uyan etkinlikler düzenlenerek bölgenin çekicilik unsurları güçlendirilebilir. Doğal yapıya zarar vermeyecek şekilde kamp ve çadır alanlarına izin verilmesinin, ziyaret motivasyonu üzerinde pozitif duygular yaratacağını söylemek mümkündür.

20. Ravanda Kalesi'ni Turizmde Görünür Hâle Getirme

Ravanda Kalesi, Kilis'in yaklaşık 24 kilometre kuzeybatısında yer alan Polateli'ne bağlı Belenözü köyü sınırının içerisinde konumlanmaktadır. Kale, konumu itibarıyla oldukça geniş bir alanı görmektedir. Surun büyük bir kısmı yıkılmış olmakla birlikte burçlarının belirli bölümü ayakta. Kalenin iç kısmında yer alan bölümde su sarnıçları bulunur. Geçmiş yıllarda su sarnıçlarından Afrin Çayı'na inilebildiği düşünülmektedir. Kalenin Yesemek Heykel Atölyesi'ne yakınlığı nedeniyle kalenin Hititler tarafından kullanıldığı bilgisi mevcuttur. Tarihsel süreç içerisinde bölgeye egemen olan pek çok devlet tarafından kullanılan kalenin gerek tarihî ve kültürel gerekse bulunduğu konum itibarıyla öneminden yola çıkılarak bölgeye tekrar kazandırılması gerektiği görülmektedir. Bu bağlamda kale, ilk olarak çevresel turistik unsurlarla entegre edilmelidir. Bunun için yapı restorasyonu ile birlikte, dış alan restorasyonu yapılması önerilebilir. Kalenin restorasyon işlemleri tamamlandıktan sonra kaleye giriş-çıkışlar kontrollü olarak gerçekleştirilmelidir. Yapıya zarar vermeyecek şekilde kalenin en üst noktasına seyir terası konumlandırılarak alanın daha geniş bir perspektiften görünümü sağlanabilir. Bölgenin Hitit Dönemi'nden kalma heykel atölyesiyle olan organik bağı sebebiyle, alanın çevresine heykel işleme atölyeleri kurularak bölge turizminin sanat alanlarıyla bağı güçlendirilebilir. Kalenin tarihsel süreç içerisindeki değerinin anlaşılması için kale girişinde tanıtım alanı oluşturularak farklı dillerde hazırlanan yazılı materyallerin gelen ziyaretçilere dağıtılması önerilmektedir. Kalenin dış alanında gün doğumu ve gün batımı seyir alanı oluşturularak yapıya zarar vermeyecek şekilde kahve büfelerinin tasarımıyla ziyaret alanının turistik çekiciliği artırılabilir. Alanın dijital görünürlüğünü artırmak adına dış alanda heykelcilik ve bölge tarihini anlatan sinematik bir alan faaliyete geçirilebilir.

21. Kilis'in Dijital Görünürlüğünü Artırma ve Mobil Aplikasyonları Geliştirme

Kilis; sahip olduğu inanç merkezleri, gastronomik envanterleri, şehir otantikliğiyle pek çok farklı unsuru kendi bünyesinde birleştirmesine rağmen turistik bakımdan yeterli şehir görünürlüğünü sağlayamamaktadır. Bu nedenle şehrin görünürlüğünü artırmaya ihtiyaç olduğunu söylemek mümkündür. İnternetin ve dijital platformların kullanım şekillerinin çeşitlenmesiyle birlikte aktif hizmet sunan turizm alanlarının içerisinde, bu gibi çevrim içi kanalların kullanımı yaygınlaşmıştır. Bu kapsamda kentin turistik unsurları (inanç unsurları, gastronomik envanterleri, geleneksel el sanatları) hakkında kapsamlı bilgi akışı sağlayan, farklı dillerde (İngilizce, Arapça, Türkçe) hizmet veren mobil aplikasyonunun geliştirilmesinin, kentin dijital görünürlüğünü artıracığı düşünülmektedir. Geliştirilecek kent aplikasyonunda zeytin dalı, Oylum Höyük gibi bölgeyi yansıtan unsurların etkin kullanılması, şehrin marka değeri yaratabilmesi adına önemlidir. Bunlara ek olarak Kilis'te yerel rehber hizmetlerinin sınırlı olması sebebiyle özellikle tarihî alanlarda Gaziantep Zeugma Müzesi örneğinde olduğu gibi sanal sesli rehber hizmetinden yararlanılabilir. Bunlara ek olarak özellikle ziyarete kapalı ve büyük bir bölümü metruk hâle gelmiş alanların turizm pazarında tanıtılabilmesi için sanal tur sistemleri geliştirilerek, artırılmış gerçeklik uygulamalarıyla bu alanlar (Oylum Höyük) sanal ziyarete açık hâle getirilip turistlere farklı bir deneyim ortamı sunulabilir.

22. Söğütlüdere Tesisi Mesire Alanını Yeniden Tasarlama

Söğütlüdere Mesire Alanı, zengin doğası ile 1991 yılında Kilis Belediyesi tarafından bölgeye kazandırılmış, önemli alanlardandır. Bugünlerde özellikle ilkbahar ve yaz aylarında bölge halkı tarafından piknik amacıyla kullanılan Söğütlüdere'nin doğa turizmi kapsamında ön plana çıkarılabilmesi için birtakım öneriler geliştirilmiştir. Bu bağlamda Söğütlüdere Mesire Alanı'nın kent kimliğine uygun olarak yeniden tasarlanması, yerel turizm pazarının genişlemesine katkı sunabilir. Yapay göl çevresinde oluşturulmuş açık ve kapalı lokanta ile kafeteryaların, yöresel lezzetlerin sergilendiği rekreatif bir alan olarak değerlendirilmesi önerilmektedir. Sebze Üreticileri Birliği'nin desteği ile hem Akpınar hem de Söğütlüdere mesire alanlarında kurulacak yerel pazarların, üreticiyi ve tüketiciyi buluşturacak önemli bir çatı oluşum olabileceği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra mevcut lokanta ve kafeteryaların kent peyzajına uygun olarak yeniden restorasyona tabi tutulmasının ve menülerinde coğrafi işaretli ürünlere yer vermesinin, bölgenin tamamıyla turizm alanı olarak tasarlanması bakımından önemli olduğu söylenebilir. Bu alanlara ek olarak büfeler ve hediyelik eşya stantlarıyla alanın turistik çekiciliği zenginleştirilmelidir. Özellikle bölgede ön plana çıkan gün pekmezi, zeytinyağı, zahter, küncülü ekmek gibi ürünler hakkında ziyaretçileri bilgilendirmek amaçlı tanıtım panoları hazırlanabilir. Alanın doğal güzelliğini edebî sanatlarla çevrelemek için sokak kütüphanesi, sesli banklar gibi alanlar tasarlanabilir. Alanın turistik çekiciliğini artırmak için "Karacaoğlan Kültür Alanı" ismiyle Söğütlüdere'ye ek bir alan tasarlanarak insanların açık havada kitap okuyabilecekleri açık kütüphaneler, kitap kafeler gibi farklı konseptler ön plana çıkartılabilir.

23. Kilis Ritüelistik Yemekler Etkinliği Geliştirme

Kilis, gastronomide zengin şehirlerin başında gelmektedir. Özellikle 11.000 yıllık tarihiyle bölgede dikkati çeken yerlerin başında gelen Oylum Höyük'te bulunan farklı yerleşim katmanlarında yiyecek kapları, karbonlaşmış zeytin çekirdekleri, karbonlaşmış tahıl kalıntıları, hayvanlara ait kafatası ve ayak kemikleri bulguları bölgenin gastronomi tarihinde önemli bir yere sahip olduğunun göstergesidir. Bölgede özel zamanlarda hazırlanan mayanalı kahke, kübbülmüşveye, kırk semseği (hayrat semseği), lebniye gibi yemeklerin varlığı, yemeğin sadece tüketim kültürünün ötesinde toplumsal bir anlam taşıdığına işaretidir. Bu bağlamdan yola çıkılarak geçmiş yıllarda düzenlenen "Oylum Lebniye Günü" talebini kullanarak "Kilis Ritüelistik Yemekler Etkinliği"nin

düzenlenmesi önerilmektedir. Oylum köyünde gerçekleştirilecek etkinlik kapsamında ritüel yemek stantları kurularak yemek hikâyeleri tiyatral bir şekilde aktarılabilir. Gastronomik varlıkların ön plana çıkartılabilmesi için bölgede düzenlenecek tanıtım alanında eski buğday ve zeytin öğütme taşları gibi geleneksel envanterlerin sergilendiği bir alan oluşturulup nostalji turizminden etkin fayda sağlanabilir. Kilis'in geçmiş mutfak kültürü incelendiğinde yemek kültürü kadar şerbetçilik kültürünün de önemli olduğu görülmektedir. Planlanacak etkinlikte geleneksel kıyafetler giymiş şerbetçilerin tah şerbeti, meyan kökü şerbeti, reyhan şerbeti gibi farklı şerbetleri tanıtması, unutulmaya yüz tutmuş gelenekleri canlandırma bakımından önemli hâle gelebilir. Ayrıca tah şerbeti, gün pekmezi gibi çürümeye yaklaşmış üzümlerden üretilen ürünlerin tanıtımı, sürdürülebilir mutfak turizmi anlayışını ziyaretçilere aktaracaktır. Bölgenin canlandırılması adına yerel kıyafetler eşliğinde mâni söyleme geleneği planlanan etkinliklere dâhil edilebilir. Hikâye anlatıcılığı ve deneyim ekonomisinin etki alanı, destinasyonun yemek imajı kapsamında genişletilebilir.

24. Oylum Höyük'teki Kazı Çalışmalarının Desteklenmesi ve Heykelcilik Atölye Alanı Oluşturma

Oylum Höyük, Kuzey Suriye ile Anadolu Platosu arasındaki alanın kesişim noktasında konumlanmaktadır. Bölgede yapılan kazılarda tarihi Orta Tunç Çağı'na dayanan küp, sanduka, kuyu ve oda şeklinde mezarlar, karbonlaşmış zeytin üzüm ve buğday kalıntıları, çeşitli kap kacak ve süs eşyaları tespit edilmiştir. Bu kalıntılara ek olarak özellikle adak adamak için tasarlandığı düşünülen heykel bulguları dikkati çekmektedir. Erkek ve kadını tasvir eden topraktan yapıma figürler bulunmakla birlikte Hitit-Suriye sanatında tasvir edilen tanrı tanımına uygun figürler de dikkat çekicidir. Bölgenin heykelcilik sanatı, MÖ 1.000 yılın başında süregelen Anadolu ve Suriye heykelcilik geleneğinin bir yansıması olarak değerlendirilmektedir. Belirlenen önemden hareketle Oylum Höyük köyü sınırları içerisinde bulunan alanın, tıpkı Şanlıurfa Göbeklitepe alanı gibi bir turizm ziyaret bölgesi hâline getirilebilmesi için kazı çalışmalarının tekrar desteklenmesi gerekmektedir ve alan içerisinde düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda eski yazılı belgelerde "Nuhaşşe" olarak bilinen ülkenin başkenti olduğu düşünülen bölgenin, turizm pazarı içerisinde "Kuizila" ismiyle bir marka değer olarak konumlandırılmasının önemli olduğu söylenebilir. Ayrıca bölgenin Anadolu-Suriye heykelcilik geleneğinin bir temsilcisi olması nedeniyle bölge yapısına zarar vermeyecek şekilde Oylum Höyük üzerinde kalıntıların sergilendiği heykel müzesi kurulması, bölgenin çekicilik unsurlarını güçlendirebilir. Deneyimsel turizm alanını genişletmek için bölgede topraktan yapılan heykellerin bulunduğu atölyeler kurularak ziyaretçilere deneyim fırsatı sunulabilir. Söz konusu alanın önemi göz önünde bulundurulduğunda alan içerisinde oluşturulacak güzergâhlar, ziyaret deneyimini anlamlı hâle getirebilir. Oluşturulacak güzergâhlar içerisinde yazılı-görsel levhaların kullanılması ve tarihî bilgilere yer verilmesi, zamanın ruhunun korunarak aktarılabilmesi adına önemlidir. Ayrıca alan içerisinde, tarihî dokuya zarar vermeden hediyelik eşya, hatıra fotoğrafı kabini, Hitit tarihini anlatan sinevizyon gösterim alanı gibi alternatif yapılar konumlandırılabilir. Belirlenen alanlarda, hediyelik eşyaların ambalajlarında Kuizila ismi ön plana çıkartılabilir.

25. Sahabe Mezarları ve Türbelerini İnanç Turizminde Görünür Hâle Getirme

Kilis, inanç turizm potansiyeli bakımından değerlendirildiğinde sahabe mezarları, türbeler, Mevlevihane, meşhetlik gibi alanlar şehrin inanç turizm zenginliklerini göstermektedir. Şurahbil Bin Hasene Türbesi, Hz. Zübeyr ve Hz. Talha Türbesi, Şeyh Muhammed Bedevi Türbesi, Şeyh Muhammed Ensari Hz. Türbesi, Şeyh Mansur Simatî türbeleri Kilis'te bulunan türbelerden bazılarıdır. Bu türbelerin yanı sıra Evliya Çelebi'nin aktarımına göre 3 bin sahabenin kabrinin bulunduğu meşhetlik (şehitlik) alanı dikkat çekicidir. İslamiyet'le Hz. Ömer Dönemi'nde tanışan

Kilis'te, pek çok din adamı ve İslam ordusu komutanı yaşamış ve şehit düşmüştür. Bütün bu değerler düşünüldüğünde, Kilis'in inanç turizminde görünür hâle getirilmesinin önemli olduğu açıktır. Belirlenen alanların turizme açılması için ilk olarak bu alanlarda yaşanan ulaşım ve park yeri sorununun çözüme kavuşturulması gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca bu gibi alanların inanç turizmi faaliyetleri kapsamında değerlendirilebilmesi için tanıtım unsurlarının etkin kullanımına ihtiyaç vardır. İnanç turizminde markalaşmak yolunda atılacak ilk adım “Şurahbil Bin Hasane” isminin tanıtımı olabilir. Şurahbil Bin Hasane, Hz. Muhammed'in vahiy kâtiplerindendir. Kendisi İslam ordularına komutanlık etmekle birlikte Kilis'in meşetlik alanında savaşmıştır. Şehrin inanç turizminde marka değer olarak ön plana çıkartılabilecek bir diğer kişi, Bilal-i Habeşi'dir. İslam dininin ilk müezzini olarak tanınan Bilal-i Habeşi'nin Kilis bölgesinde yapılan savaşta yaralanıp kanının toprağa karışması üzerine adına türbe yaptırılmıştır. Kilis inanç turizmini tanıtmak için kısa filmler hazırlanabilir ve bu kısa filmlerde bu bölgede vefat eden önemli kişilerin canlandırılmasıyla Kilis'in inanç turizmi potansiyeli tanıtılabilir. İnanç turizmi potansiyelinin yüksek olduğu tarihî sokaklarda yaşayan önemli sahabelerin büstlerine yer verilerek oluşturulacak alanda İslam için yaptıkları önemli görevler aktarılabilir. Türbe gelenekleri, genel kapsamda turizm potansiyeline çevrilebilir. Örneğin bölgede Nisan ve Mayıs aylarında Yusuf İzzettin Türbesi'ne gelen ziyaretçiler kurban keserek etini gelen ziyaretçilere dağıtmaktadır. Bu özel günden yola çıkılarak inanç turizmi günleri düzenlenip, bu günlerde türbeler ziyaret edilerek belirlenen alanlarda toplu yemek hazırlama ve dağıtım etkinlikleri düzenlenebilir. Kentin uygun yerlerinde konumlandırılacak ilan panolarında inanç turizmi değerleri daha fazla vurgulanmalı ve yerel halkın da inanç turizmdeki bilgi düzeyinin yükseltilmesi hedeflenmelidir.

26. Etkili Bir Turizm Yönetimi Oluşturma ve Tanıtımda Bütünleşik Yaklaşımı Benimseme

2018 yılında hazırlanan Türkiye Turizm Ana Planı'nda, ulusal tanıtım ve pazarlamada markalaşmayı sağlamanın yanı sıra destinasyon özelinde tanıtım ve pazarlama faaliyetlerini yürütecek yapıların oluşturulması amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik olarak ortaya konan ulusal hedeflere uygun biçimde potansiyel ulusal turizm olanaklarını belirleyerek ulusal çapta tanıtım ve pazarlama etkinliklerini yerine getirmek için 2019 yılında Türkiye Turizm ve Geliştirme Ajansı (TGA) faaliyete geçmiştir. 2021 yılı itibarıyla da T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtım Genel Müdürlüğü ve Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA) eş güdümünde, ulusal ve uluslararası alanda destinasyonların daha etkin tanıtımını destekleyecek İl Tanıtım ve Geliştirme Programı başlatılmış ve bu kapsamda iller bazında İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulları (İTGK) oluşturulmuştur. Böylece kurulan İTGK'ların ulusal eylem planı çerçevesinde ortaya konan ilkeler ve yaklaşım doğrultusunda, ilin turizm tanıtım ve geliştirme etkinliklerini belirlemesi ve bunları koordine etmesi, bir anlamda il sınırlarını kapsayan Destinasyon Yönetim Örgütü olarak çalışması beklenmektedir.

Destinasyon Yönetim Örgütlerinin (DYÖ) temel fonksiyonu, destinasyonun özellikle tanıtım ve geliştirme politikalarını belirlemek ve bu politikaları yerel paydaşlarla koordine ederek yürütmektir. Valiliklerin ve özellikle Valilik altında İl Kültür ve Turizm Müdürlüklerinin öncülüğünde oluşturulan İTGK'ların, DYÖ'lerin uluslararası yapılanmasına uygun şekilde, geniş bir paydaş katılımıyla yönetilmesi gerekmektedir. Bu paydaşlar; destinasyondaki yerel yönetimler, turizm işletmeleri (seyahat acenteleri, konaklama, gastronomi ve rekreasyon işletmeleri vb.) ticari birlikler, meslek odaları, Bölgesel Kalkınma Ajansı ve uluslararası projelerde rol alabilecek sivil toplum örgütleri, kongre ve bilimsel etkinliklerde rol alan üniversiteler, spor kulüpleri vb. gibi ilde farklı faaliyet alanlarında etkinlikler yürüten yapılar olabilmektedir.

Kilis İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu, tanıtımda DYÖ sorumluluğu ile hareket ederek Turizm Ana Planı'na uygun ve TGA tarafından ulusal hedeflere uyumlu biçimde ortaya konan *Kilis Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası*'ndaki başlıkları yerine getirme ve ilin etkili tanıtımını yapma görevini üstlenmektedir. İl bazında birçok kurum ve kuruluş, bir taraftan bağımsız biçimde kendi tanıtımlarını yaparken, diğer taraftan da ilin tanıtımına da önemli destek verebilmektedir. Bu noktada bir destinasyonun tanıtımında rol alan ulusal ve özellikle uluslararası ilişkilerde güçlü ağlara sahip paydaşların eş güdüm içinde hareket edebilmeleri önem arz etmektedir. Bu kapsamda Kurul; il tanıtımında rol alabilecek, ilde ticaret, eğitim, çevre, bilim, spor, sağlık, kültür ve sanat gibi farklı alanlarda etkinlik yürüten sivil toplum örgütlerinin, yerel yönetimin, akademinin, turizm işletmelerinin, il idari birimlerinin ve spor kulüpleri gibi kendi faaliyet alanında ulusal ve uluslararası temasları olan ve tanıtımda rol alabilen paydaşların tanıtım çabalarını bütünlük bir plan dâhilinde ele almalıdır. Kurul, her bir paydaşın il tanıtımında etkili rol alabileceği alanları belirlemeli, etki alanları içinde sorumluluklarını paylaşmalı ve bu sayede her bir paydaşın tanıtımdaki rollerinin belirlenen ortak hedef doğrultusunda şekillenmesini sağlayarak bütüncül bir politika benimsemelidir.

DYÖ sorumluluğunda hareket eden Kurul, ildeki turizm potansiyelini ve mevcut kaynakları düşünerek ortaya koyduğu markalaşma hedefi yolunda, destinasyonun tanıtım sloganı, imajı ve marka konumu hedefini farklı paydaşların eş güdümlü çabaları ile ortak hedefe yöneltmeli ve bu sayede daha hızlı ve etkili sonuç almayı sağlamalıdır.

İsmet İnönü Bulvarı No: 32
06100 Emek, Ankara

Esentepe Mahallesi Büyükdere Cad.
No: 127 Astoria AVM B Blok Kat: 4
34394 Şişli, İstanbul